

OSNOVNI SUD U PODGORICI, po sudiji Snežani Vukčević, rješavajući u pravnoj stvari tužioca **Ekana Jasavića** iz Podgorice, kojeg zastupa punomoćnik Azra R. Jasavić, advokat iz Podgorice, a istu po zamjениčkom punomoćju Ilhana Šabović, advokat iz Podgorice, protiv tuženog **DOO "YU MEDIJA MONT"** iz Podgorice, kojeg zastupa punomoćnik Nebojša Asanović, advokat iz Podgorice, radi naknade nematerijalne štete, vrijednost predmeta spora 20.000,000 €, nakon održane glavne i javne rasprave zaključene dana 05.05.2010. godine u pristustvu zamjenika punomoćnika tužioca i punomoćnika tuženog donio je, dana **04.06.2010.** godine

P R E S U D U

DJELIMIČNO SE USVAJA tužbeni zahtjev, pa se tužena obavezuje da na ime naknade nematerijalne štete, usled pretrpljenih duševnih bolova zbog povrede ugleda, časti i dostojanstva plati tužiocu iznos od 8.000,00 €, sa pripadajućom zateznom kamatom od dana presuđenja, pa do konačne isplate, kao i da mu naknadi troškove parničnog postupka, u ukupnom iznosu od 1.090,00 €, sve prednje u roku od 15 dana, po pravosnažnosti presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

NAREĐUJE SE tuženom objavljivanje izreke ove presude, u dnevnom listu "Dan" u roku od 8 dana, po pravosnažnosti presude, pod prijetnjom izvršenja.

Tužbeni zahtjev iznad dosuđenog u st.1 izreke kojim je tužilac tražio da mu tuženi po osnovu pretrpljenih duševnih bolova, zbog povrede ugleda, časti i dostojanstva, isplati iznos od još 12.000,00 € **odbija se kao NEOSNOVAN.**

O b r a z l o ž e n j e

Tužilac je u tužbi, putem podnesaka i riječi na raspravi, preko svog punomoćnika, naveo da je tuženi preko svog dnevnog lista "Dan", a vezano za slučaj moldavske državljanke S.Č. od momenta privođenja Ekrema Jasavića, Irfana Kurpejovića, Bajrama Orahovca i Zorana Piperovića, odnosno od 03.12.2002. godine, do septembra mjeseca 2003. godine za njega iznosio krajnje tendenciozno netačne informacije koje su imale za cilj njegovo klevetanje, povredu njegove časti, ugleda i dostojanstva. Naveo je da je dana 03.12.2002. godine objavljen tekst "Stižu kumovi u Spuž" u kojem je navedeno da treba da se privedu još dvojica, oba inspektora MUP-a od kojih je jedan rođak privedenog Jasavića - ekspert policijskog odsjeka za četvorotočkaše, a on jeste brat tada osumnjičenog Ekrema i obavljao je poslove šefa Odsjeka za motorna vozila čime se potvrđuje da su se aluzije o mogućem privođenju odnosile na njega. Nadalje dana 06.12.2002. godine objavljen je tekst "Svjedočenje druge djevojke iz skloništa - moguće širenje istrage?" U kojem je navedeno da on, brat osumnjičenog Jasavića koji ima kuću u naselju Veliki Pijesak, je inspektor MUP-a, a ime mu se vezuje za striptiz bar "Čin-čin". U tekstu od 07.12.2002. godine pod naslovom "Vlasnik Čin-čina ne poznaje braću Jasavića" navedeno je da je vlasnik ovog striptiz bara rekao da ne poznaje ni njega ni njegovog brata Ekrema i da nisu dolazili u taj lokal. Nadalje je naveo da je u tekstu

"Iskaz sudiji dala i jedna žena" od 08.12.2002. godine navedeno da je saslušan i on, inače brat privedenog Ekrema, a smatra da se ne navođenjem da je saslušan u svojstvu svjedoka tendenciozno otvara prostor za zaključivanje u kom svojstvu je saslušan. U tekstu objavljenom dana 09.12.2002. godine pod naslovom "Sinoć saslušana jedna žena" navedeno je da su pred sudom "Pričala" i trojica muškaraca gdje je navedeno njegovo ime i prezime štiteći identitet ostalih lica što ukazuje namjeru tuženog za njegovo klevetanje. U tekstu od 08.02.2003. godine "Stan za odabrane mušterije u policijskom komšiluku" navedeno je da je navodno izgubljeni pasoš čitavo vrijeme bio pohranjen u Crnogorskom MUP-u u ladici brata jednog od osumnjičenih u aferi, a takođe saslušanog pred istražnim sudijom. Naveo je dalje da je u tekstu objavljenom dana 15.09.2003. godine navedeno da su drugi krali kola, a on pravio papire, te da su neka lica donosila tablice za kola i sve papire završavali preko njega, kao i da je on gasio cigarete po polnom organu Moldavke i ako on nije nikada upoznao tu moldavsku državljanku, niti je znao da ona postoji. Pojasnio je da je navedenim natpisima tuženi povrijedio njegovu čast kao subjektivnu kategoriju, imajući u vidu da je službenik MUP-a RCG sa 15 godina staža gdje djeluje časno u skladu sa profesionalnim standardima, te da je glava porodice i otac, da mu je povrijeđeno dostojanstvo osporavanjem moralnih vrijednosti kojima je ponižen kao ljudsko biće, da mu se stvori osjećaj straha od poremećaja porodičnih odnosa, odnosa u društvu, promjene ili gubljenja profesionalnog statusa i ugroženosti zdravog načina života. Smatra da se tekstovi odnose direktno na njega i da su napisani namjerno smišljeno sa ciljem diskreditacije njega kao čovjeka, profesionalca i ličnosti i ne može se opravdati slobodom novinarskog izražavanja, a takvog su stepena i vrste da bi uvrijedili i najnedostojnijeg i najnetolerantnijeg čovjeka, a kamoli prosječnog kakvog Zakon obično ima u vidu. Pojasnio je da je indikativno da je predmetnim tekstovima svakodnevno, u toku nekoliko mjeseci, ustupljen veliki prostor u listu i da je on jedan od rijetkih koji se imenuju u novinskim tekstovima što je imalo za cilj ugrožavanje njegovog ugleda dostojanstva i časti, a povećanja tiraža lista "Dan" i omogućava mu bolju finansijsku poziciju. Smatra da je tuženi povrijedio Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, odnosno član 10 Konvencije kao i Ustav RCG iz kojih razloga on ima pravo da zahtijeva naknadu nematerijalne štete. Pojasnio je da je objavljivanjem tekstovima tuženog dovelo do toga da ga čitaoci, koji ga nisu lično poznavali, nečovječno tretiraju, da se stvori pogrešna predstava o njemu i naruši njegovo dobro ime i identitet, a da je u vrijeme navedenih pisanja obavljao poslove samostalnog inspektora za suzbijanje teških krađa odakle je bez ikakvog objašnjenja ili pismenog rješenja "poslat kući" u trajanju od devet mjeseci, a kasnije premješten u drugi odsjek. U direktnoj je uzročnoj posledičnoj vezi sa novinskim tekstovima i šikana koju je trpio na poslu zbog neistinitih sadržaja i ako je bio profesionalac u poslu sve do pisanja navedenih neistina o njemu nakon čega je njegov radni status bio nestabilan, a izostala su česta nagrađivanja za uspjeh u radu na koja je bio navikao prije toga. Zbog svega navedenog predlaže da sud obaveže tuženog da mu na ime naknade nematerijalne štete zbog povrede ugleda, časti i dostojanstva isplati iznos od 120.000,00 €, te da objavi presudu u dnevnom listu "Dan".

Na ročištu glavne rasprave od 05.05.2010. godine, punomoćnik tužioca je precizirala tužbeni zahtjev, smanjujući isti na iznos od 20.000,00 €.

U završnom izlaganju punomoćnik tužioca je predložio da Sud usvoji tužbeni zahtjev i obaveže tuženog da tužiocu na ime naknade nematerijalne štete isplati iznos od 20.000,00 €, ukazujući da je tužilac u toku postupka dokazao da su navosi tuženog o tužiocu iako predstavljeni kao dio iskaza moldavske državljanke S.Č. neistiniti, a tuženi nije dokazao da su istiniti, što je potvrđeno svim izvedenim dokazima, posebno podneskom od 27.01.2010.godine gdje je izvršena analiza ključnog dokaza spisa predmeta Ki.br.02/5585, koje je sud dužan da cijeni u cjelosti kao ključni dokaz i od čije ocjene u krajnjem zavisi i odluka suda. Dalje je naveo da je moldavska državljanica S.Č. pred istražnim sudijom u svojim iskazima nesporno pominjala tužioca, detaljno ga bliže opisujući, dok ga ne prepoznaje prilikom izvođenja istražne radnje prepoznavanje jer ga očigledno nikada nije ni vidjela, a kamoli da ga poznaje, o čemu tuženi nije upoznao javnost, odnosno uskratio je jeavnosti ovu bitnu činjenicu, sve sa ciljem da tužiocu povrijedi čast i ugled, a što mu i uspeva. Iz navedenog, kako je dalje naveo punomoćnik, proizilazi direktna namjera tuženog da okleveta tužioca, jer tuženi nije objektivno i stručno radio svoj posao, obzirom da je tuženi pomno pratio svaki detalj iz ovog slučaja, ali nije obavjestio javnost da moldavska državljanica S.Č. nije prepoznala tužioca iako ga je u svom iskazu opisivala, a tuženi je preko prenošenja njenih laži tužioca predstavio crnogorskoj javnosti i ostavio teško breme njegovoj porodici da živi sa takvom nepravdom. Istakao je da je opšte poznato da je protiv odgovornih lica tuženog vođen krivični postupak i pravosnažno utvrđena njihova krivica u predmetu K.br.03/6971 od 16.09.2004.godine, zbog toga što je tuženi prenio navode iz lista Arena, te da tuženi nijednim dokazom, kako to stoji u presudu Viešg suda u Podgorici Gž.br.290/05, nije dokazao istinitost navoda iz predmetnog teksta, što je, kako navodi punomoćnik i u ovom predmetu slučaj. Šteta koju je tuženi nanio tužiocu ciljanim i selektivnim informisanjem u predmetnoj aferi je nemjerljiva, obzirom da tužilac nakon iste afere, iako je do tada bio perfektan kadar za napredovanje u karijeri sa važnim priznanjima, zasutavljen u daljem napredovanju, zbog čega ni nakon 25 godina radnog staža nije rješio elementarna egzistencijalna pitanja, zbog čega trpi i njegov lični život i život njegove porodice jer žive u stanu koji nije njegovo vlasništvo.

Troškove postupka je tražio na ime sastava tužbe, podnesaka, na ime takse na tužbu i odluku suda, na ime pristupa na ročištima, te troškove vještačenja.

Tuženi je u odgovoru na tužbu, putem podnesaka i riječi na raspravi, preko svog punomoćnika, naveo da je tužba u cjelosti neosnovana i da tužbeni zahtjev od 120.000,00 € na ime naknade štete govori da ima isključivo komercijalni pristup bez navođenja bilo koje negativne promjene u svom životu obzirom na predmetno pisanje. Naveo je da je tužilac pojedine tekstove objavljene u "Danu", a koji su izdvojeni kao antrifileji, proglašavao za zasebne tekstove, a radilo se samo o detalju cjelokupnog natpisa i to u nekom slučaju predstavlja samo sastavnu rečenicu natpisa koja je tehnički prezentirana kao i ostali djelovi natpisa, a u drugom slučaju je ta rečenica tehnički prezentirana u vidu antrifileja. U tužbi je specificirano pisanje lista "Dan", a na sličan način su pisali i ostali dnevni listovi i to: "Pobjeda", "Vijesti" i "Publika", gubeći se pri tom iz vida sloboda informisanja zajemčena na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama, pri čemu "Dan" ni u jednom od apostrofiranih slučajeva u tužbi nije zašao u zonu povrede tužiočevih dobara

za koja tvrdi da su mu povrijeđena. Osim ovoga, naveo je, tužba je podnijeta dana 22.10.2004. godine, odnosno posle jednu godinu i deset mjeseci od prvog natpisa i godinu i jedan mjesec od poslednjeg natpisa, a protok vremena je karakterističan što između objavljivanja poslednjeg natpisa i podnošenja tužbe nije nastupila nijedna štetna posledica sem što je baš tada došlo do obustave krivičnog postupka u predmetnoj aferi koja je sama po sebi donijela satisfakciju svakom licu koje je na bilo koji način i u bilo kakvom negativnom kontekstu pomenuto u vezi sa aferom. Što se tiče natpisa od 03.12.2002. godine u pitanju je obiman tekst koji sadrži veliki broj informacija i potpisan je inicijalima tako da je autor teksta tužiocu mogao biti poznat u svako vrijeme, ali da ne sadrži nešto da bi se u njima mogao prepoznati tužilac niti da ga neko prepozna, jer je navedeno da se radi o "Rođaku" privedenog Jasavića, a on je njegov brat, a u Crnoj Gori se ova riječ - rođak - koristi za brastvenike i dalje srodnike odakle se direktno zaključuje da se uopšte ne radi o rođenom bratu privedenog Jasavića. Što se tiče navoda da se radi o "Ekspertu policijskog odsjeka za četvorotočkaše" taj navod je suviše uopšten te postoji veliki broj odsjeka, službi i eksperata, a uz to sam tužilac je naveo da u tom periodu nije obavljao posao šefa odsjeka za motorna vozila što isključuje svaku pomisao da je on u pitanju. Što se tiče natpisa objavljenih u brojevima "Dana" od 06 i 07.12.2002. godine, naveo je, da se ne iznosi razlog zbog čega su zastupljeni u tužbi, a "Dan" je u narednom broju objavio ispravku prethodno objavljenog navoda za tužioca, te ne postoji pravni osnov za ovaj dio tužbenog zahtjeva. Nadalje u tužbi se tretira jedna rečenica teksta koji zahvata cijelu novinsku stranu gdje se navodi da je pred Sudom saslušan tužilac za koga se naglašava da je brat privedenog Jasavića i jasno je stavljena distinkcija između toga što je on saslušan i svojstva njegovog brata koji je priveden, a osim toga jasno su naznačena imena svih privedenih i uhapšenih lica u ovoj aferi i navedeno je da su u sudu dovođeni svjedoci. Pojasnio je da nema njegove odgovornosti za tekst objavljen u dnevnom listu "Dan" dana 09.12.2002. godine gdje je navedeno da se saslušanje nastavilo i da je obuhvaćen ne mali broj svjedoka, među kojima je pričao i Ekan Jasavić, te je neosnovano da su izostavljeni identiteti ostalih jer su i u tom tekstu i u svim prethodnim i narednim objavljivana imena svih učesnika predmetnog postupka odmah po saznanju. Natpis da su "Braća Jasavići" sa jednim članom nacionalnog tima za borbu protiv trgovine sa ljudima "U kumovskim vezama" ne sadrži ništa pogrdno niti uvredljivo za tužioca. Što se tiče objavljivanja "Dana" od 08.02.2003. godine i rečenici "O izgubljenom pasošu" ne može se karakterisati kao cilj da se tužilac okleveta jer rečenica počinje sa "Nezvanično saznajemo", a iz spisa Ki.br.02/5585 će se utvrditi šta je objavljeno u predmetnoj rečenici. Što se tiče teksta objavljenog u "Danu" od 15.09.2003. godine riječ je o prenijetom tekstu iz drugog medija što je učinjeno na apsolutno profesionalan način. Posebno je naveo da treba imati u vidu odredbe člana 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kojom je predivđeno da svako ima pravo na slobodu izražavanja.

U završnom izlaganju punomoćnik tuženog je predložio da sud odbije tužbeni zahtjev kao neosnovan, ozirom da događaj koji se desio, a koji je bio povod za objavljivanje tekstova koje je objavio tuženi, i koji je bio poznat kao afera S.Č. je ukazivao na društveno opravdan interes tuženog da objavi navedeni novinski tekst, pa iako bi se kasnije nešto pokazalo kao netačno, iz razloga što je u konkretnom slučaju riječ o istraživačkom novinarstvu koje ukazuje na nezakonitost u državnim organima, te da je

tako nešto dozvoljeno, čak i propisano Evropskim konvencijama i međunarodnom sudskom praksom. Dalje je naveo da su sva saznanja tuženog iz sudsko policijskih spisa do kojih je tuženi došao putem istraživačkog novinarstva, preko svojih izvora informacija.

Troškove postupka je tražio na ime sastava odgovora na tužbu, podnesaka, pristupa na odloženim i zastupanja na održanim raspravama.

Sud je na raspravi u dokaznom postupku: saslušao tužioca Ekana Jasavića u svojstu parnične stranke na raspravi održanoj dana 17.05.2007. godine - proveo vještačenje po vještaku medicinske struke - neuropsihijatru Stanku Miliću, pročitao tekst objavljen u dnevnom listu "Dan" dana 03.12.2002. godine, pod naslovom "U crnogorskom Sex gejtu" i antrifilej "Stižu kumovi u Spuž", pročitao tekstove objavljene u dnevnom listu "Dan": - "Kupoprodajni dio tužioca i policije ovjeriće država" od 06.12.2002. godine; "Piperović na bolovanju, Vukčević na konsultacijama, a država muti vodu" od 07.12.2002. godine; "Zbog straha od ubistva Moldavka odbila da ostane u Kliničkom Centru" od 08.12.2002. godine; "Uhapšena četvorka je predjelo na Sex trafficking trpezi"; "Narod čeka pečenje" od 09.12.2002. godine; "Stan za odabrane mušterije u policijskom komšiluku" od 08.02.2003. godine; " Bobo, Miško, Rajko, Nenad..., Baka, Ekrem, Ekan, Irfan... Valentina, Slađana..." od 15.09.2003. godine, pročitao tekst objavljen u dnevnom listu "Pobjeda" dana 16.09.2003. godine pod naslovom: "Nadam se da će reagovati tužilaštvo", pročitao tekstove u dnevnom listu "Arena" pod nazivima: "Deveti krug pakla plave Moldavke" objavljen u broju 23 dana 12.09.2003. godine; tekst "Mala ako progovoriš nema te" od 19.09.2003. godine, pročitao rješenja MUP-a RCG i to: broj 1133/8 od 03.02.1989. godine, broj 916 od 04.01.1988. godine, broj 15823 od 30.10.1996. godine, broj 01-113/00-320251 od 31.10.2000. godine i broj 01-110-11560 od 10.04.2002. godine, izvršio uvid u spise ovog suda Ki.br.02/5585 i spise Ki.br.2003/141, te saslušao svjedoke Snežanu Nonković i Bećirović Draganu na raspravi održanoj dana 27.11.2007. godine, pročitao ukidno rješenje Višeg suda u Podgorici Gž.br.1923/08 od 15.05.2009.godine, izvršio uvid u spise Osnovnog suda u Podgorici Ki.br.02/5585, pročitao presude Osnovnog suda u Podgorici K.br.03/6971 i Višeg suda u Podgorici Gž.br.290/05 od 15.02.2007.godine, izvršio uvid u spise predmeta Osnovnog suda u Podgorici K.br.10/344 u kojima se nalaze spisi K.br.09/1519, odnosno optužnica protiv Svetlane Čabotarenko zbog krivičnog djela davanje lažnog iskaza.

Nakon ocjene izvedenih dokaza, svakog pojedinačno i svih zajedno, u njihovoj međusobnoj logičkoj vezi, pri čemu su se imali u vidu navodi parničnih stranaka, Sud nalazi da je tužbeni zahtjev djelimično osnovan.

Naime, među strankama nije sporno da su svi tekstovi koje je Sud pročitao u dokaznom postupku, i koji su naprijed pobrojani, objavljeni u dnevnom listu "Dan" i to dana 03.12.2002. godine, 06.12.2002. godine, 07.12.2002. godine, 08.12.2002. godine, 09.12.2002. godine, 08.02.2003. godine i 15.09.2003. godine.

U tekstu objavljenom u dnevnom listu "Dan" 03.12.2002. godine pod naslovom "U crnogorskom seks gejtu jedni potonuli, drugi pojas, a ostali će da plivaju ili pričaju", objavljeno je da je prema njihovim informacijama kasno sinoć trebalo da se privedu još dvojica, oba inspektori MUP-a, a jedan od njih je rođak privedenog Jasavića ekspert policijskog odsjeka za četvorotočkaše, uz to i vjenčani kum ličnosti koje je direktno uključena u borbu protiv trgovine ljudima.

Tužilac je brat jednog od okrivljenih u postupku Jasavić Ekrema, i u periodu neposredno prije objavljivanja ovog teksta bio na mjestu šefa odsjeka za suzbijanje krivičnih djela, u vezi sa motornim vozilima, a što je utvrđeno iz rješenja koja je dostavio tužilac, a odnose se na njegovo raspoređivanje kod MUP-a, od 1989-te pa do 2002-ge godine. Takođe je u tom periodu bila u toku "Afera seks-trafikinga", poznata kao Moldavka S.Č. Tuženi u odgovoru na tužbu navodi da tužilac nije direktno pominjan, te da se nije moglo osnovano zaključiti da je tu riječ o tužiocu. Međutim, Sud nalazi da se tužilac, iako nije direktno pomenuto njegovo ime, mogao lako prepoznati, a takođe je mogao biti prepoznat u svojoj radnoj i životnoj okolini, obzirom da se pominje prezime njegovo i njegovog brata, kao i posao i mjesto na koje je tužilac bio raspoređen u MUP-u. Ovo naročito jer je javnost bila zainteresovana za aferu, samim tim i učesnike u istoj, pa je zbog iznošenja informacije da treba da bude priveden sa još jednim inspektorom MUP-a, željelo da se prikaže da je i tužilac umiješan u tu aferu. Kako tuženi, na kome leži teret dokazivanja nije Sudu pružio dokaze da je ova informacija istinita, a svjedok Snežana Nonković, navela da je informacije za ovaj tekst dobila od izvora u MUP-u, ne želeći da otkrije njihov identitet, to Sud nalazi da se radi o neistinitoj informaciji, jer tužena nije pružila dokaze da su te informacije zaista dobili od MUP-a, u kom slučaju ne bi imali obavezu da te informacije provjeravaju, i što bi ih oslobodilo odgovornosti za takve natpise. S toga su objavljivanjem ovakve informacije, povrijedili čast i ugled tužioca, naročito imajući u vidu da je nakon ovih natpisa tužilac bio neko vrijeme suspendovan, a kasnije raspoređen na drugo radno mjesto.

U tekstu koji je objavljen dana 06.12.2002. godine pod naslovom "Svjedočenje druge djevojke iz skloništa - moguće širenje istrage" navedeno je da "Piperović ima kuću u Ulcinju, a komšija Jasavić u naselju Veliki pijesak... njegov brat Ekan Jasavić - inspektor MUP-a, zaduženog za posao sa vozilima, pominju takođe u ovoj aferi, njegovo ime se vezuje i za striptiz bar "Čin- Čin", na cetinjskom putu.

Tužilac tvrdi da su i ovim tekstovima takođe objavljene netačne i tendenciozne informacije. Tuženi za ovaj tekst nije pružio dokaze kojim bi dokazao njegovu istinitost, pa Sud nalazi da se zaista radi o tekstu sa uvredljivim i tendencioznim natpisima. U ovom tekstu se ime tužioca veže za afetru "Seks trafikinga", a i kao posjetioca striptiz bara. Ovi navodi, a kao nastavak prethodno objavljenog teksta od 03.12.2002. godine, upravo upućuje da se radi, pored ličnog i profesionalnog i o moralnom ataku na ličnost tužioca, jer se u ovom tekstu aludira pored ranije iznijetih informacija o njegovoj umiješanosti u određenim kriminalnim radnjama, i na to da isti posjećuje striptiz bar, što u sredini u kojoj tužilac živi ne nailazi na odobravanje i svakako podliježe osudi i drugačijem gledanju na tužioca, kao porodičnog čovjeka. Kako tuženi kao ni za tekst od 03.12.2002. godine, nije sudu pružio dokaze u cilju dokazivanja istinitosti predmetnih informacija, to

je objavljivanjem ovog teksta tužiocu povrijedio ugled i čast, stvarajući sliku o tužiocu, kao licu koje se bavi nedozvoljenim poslovima.

Sledeći tekst za koji tužilac smatra da je imao jedini cilj da ga okleveta, je tekst objavljen u Danu 08.02.2003-će godine, pod naslovom "Stan za odabrane mušterije u policijskom komšiluku" u kome je navedeno da prema nezvaničnim podacima priča o izgubljenim pasošima je bila farsa, jer je on čitavo vrijeme bio podhranjen u ladici brata jednog od osumnjičevog u aferi, takođe saslušanim pred istražnim sudijom. Ovim tekstom tuženi aludira na to da je tužilac nezakonitim radom, i zloupotrebom položaja oduzeo pasoš moldavki S.Č i time je onemogućio da ode iz zemlje. U ovom tekstu kako to navodi tuženi se zaista ne spominje ime tužioca, ali je isto prepoznatljivo, obzirom na to da je i u ranijim tekstovima, koji su izlazili u kontinuitetu od 03.12.2000. godine, pa do ovog teksta, više puta pominjano ime tužioca, uz pojašnjenje da se radi o bratu, jednog od osumnjičenih koji je takođe saslušan. Time se takođe stvara slika o tužiocu kao osobi koja se bavi nedozvoljenim kriminalnim radnjama, pa kako tužilac nije pružio Sudu dokaze, u pravcu da se radi o istinitim tvrdnjama, te da je protiv tužioca pokretan bilo kakav postupak, to je ovim natpisima tuženi imao namjeru da diskredituje tužioca kao čovjeka i profesionalca, te time povrijedio njegovu čast i ugled tužioca.

U tekstu objavljenom dana 15.03.2003-će godine, koji je bio i naslovna stranka lista "Dan" navedeno je - "Bobo, Miško, Rajko, Nenad... Baka, Ekrem, Ekan, Irfan... Valentina, Slađana .... u podtekstu "Krali kola Ekan pravio papire" takođe i "Baka me je silovao... tu je u (njegovu kafanu) dolazilo dosta momaka koji su krali kola, dolazili da im Ekan (inspektor) pravi papire. Takođe je dolazio Zoran, moj Bog donosio jednom tablice za kola i pištolj i on i Baka završavali su papire preko Ekana". U istom tekstu je i podtekst "Još jedan Zoran u švercu auta" u kome se navodi "Tu je dolazio još jedan Zoran on svašta radi". Ima preko 40 godina, sijed, kratko podšišan, češlja kosu na razdeljak na stranu, nosi naočare, ima mali stomačić i kratke noge. On sa Ekanom pravi papire i još neki Vladimir". Nadalje u istom tekstu u podtekstu "Ekan gasio cigarete po polnom organu Moldavke" navedeno je "Ako treba pred svima ću da se skinem i pokažem ožiljke gdje mi je Ekan gasio cigarete, što su mi radili sa flašom..." čivasa-drogirali je".

Sud je uvidom u spise predmeta Ki. br.02/5585 i konkretno u iskaz svjedoka – oštećene, utvrdio da je tuženi vjerno i doslovno u svojim tekstovima prenio navode oštećene, odnosno da su ti navodi kao takvi preneseni i u listu "Arena" objavljenom 12.09.2003. godine, iz kojih je, kako to tuženi navodi, doslovce prenio objavljeni tekst.

Nesporno je, da tuženi do navoda iznijetih u iskazu oštećene nije došao zvaničnim, odnosno legalnim putem. Tim povodom javno se oglasio i sudija koji je vodio istragu u ovom postupku i koja je objavljena u dnevnom listu "Pobjeda" 16.09.2003. godine, potvrdivši da tekst koji je objavljen u beogradskom časopisu "Arena" odgovara citatima sudskih zapisnika sa svjedočenja moldavske državljanke S.Č., a i pored izdate naredbe o tajnosti vodjenja postupka, te izrazila nadu da će tužilaštvo u vezi sa ovim preduzeti odgovarajuće poteze.

Dakle, iz sadržine navedenih tekstova, kako ocjenjuje ovaj sud, jasno proizilazi da se radi o tužiocu, odnosno da su navedeni tekstovi napisani tako da su istog u njegovoj životnoj i radnoj sredini mogli lako prepoznati, ali da su isti tekstovi napisani u negativnom kontekstu koji vrijeđaju tužioca i u ličnom i profesionalnom životu, pružajući sliku o njemu kao nemoralnom i licu sklonom vršenju nedozvoljenih i kriminogenih radnji, te da za informacije sadržane u ovim tekstovima tuženi nije mogao sudu pružiti dokaze da je riječ o istinitim informacijama, čime su povrijeđeni čast i ugled tužioca.

Stav je prakse Evropskog Suda za ljudska prava da se tačnost informacije dobijene od strane zvaničnih organa ne provjerava, ali se takav stav ne može primijeniti i na konkretni slučaj, iz sljedećih razloga:

Informacije koje je objavio, tuženi nije dobio zvanično od Suda kao organa koji je sprovodio istragu. Informacije sa takvom sadržinom Sud ne bi ni dostavio tuženom, s obzirom na tajnost istrage. Zatim, ne podrazumijeva se da je istinito sve što bi svjedok u svom iskazu naveo (pa ni svjedok – oštećena S.Č.). Takav iskaz je samo jedan od dokaza i istinitost istog, u kontekstu sa ostalim dokazima, bi bio u nadležnosti da ocjenjuje samo Sud, eventualno tužilaštvo, pri odlučivanju da li će nakon završene istrage podignuti optužnicu ili ne (kao što je bilo u ovom slučaju).

Osim toga čl.21 st.1 Zakona o medijima je propisano da informacije pribavljene na nedozvoljen način mogu se objaviti samo u interesu nacionalne bezbjedosti, zaštite teritorijalnog integriteta ili javne bezbjedosti, sprečavanje nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanje otkrivanja obavještenja dobijenih u povjerenju ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva, te da je u st.2 istog člana propisano da novinar ili mediji nijesu odgovorni ukoliko u svom radu pribave ili obaveje informaciju koja predstavlja državnu, vojnu, službenu ili poslovnu tajnu, ako postoji opravdan interes javnosti da bude upoznata, pa imajući u vidu da predmetne informacije, odnosno tekstovi koje je objavio tuženi nijesu pribavljene na dozvoljen način, te da iste nijesu objavljene u interesima koji to opravdavaju, a koji su propisani u citiranom čl.21 st.1 Zakona o medijima, kao ni da je za njihovo objavljivanje postojao opravdan interes javnosti da bude upoznata, kako se to propisuje u st.2 istog člana, proizilazi da ovakve informacije nijesu smjele biti objavljene, te da je u konkretnom riječ o informacijama prikupljeni na nedozvoljen način, obzirom da je čitav postupak istrage bio proglašen tajnim.

Dakle, tuženi je senzacionalistički i neprofesionalno postupio objavljujući navode iz iskaza svjedoka, do kojih je došao na nedozvoljen način, a pritom ne pokušavajući da provjeri tačnost istih, te kontaktira tužioca koji se u lošem kontekstu pominje, i iznese njegov stav. Ne može se prema tome, smatrati da je tuženi navedene informacije objavljivao iz drugih osim senzacionalističkih pobuda, odnosno da iste nijesu objavljivane u smislu čl.21 Zakona o medijima, o čemu u prilog ide i činjenica da tuženi nije objavio informaciju, takođe iz istražnog postupka da tužilac nije od strane moldavske državljanke S.Č. prepoznat u postupku prepoznavanja, kao istražne radnje, u prostorijama MUP CB Podgorica

Dakle, informacije koje je tuženi objavio o tužiocu kroz iskaz svjedoka – oštećene S.Č. nisu istinite. U cilju dokazivanja istinitosti istih tuženi nije Sudu dostavio nijedan dokaz kojim bi opovrgao utvrđenje Suda da se radi o neistinitim informacijama. Takođe, ovakvo stanovište Suda potkrijepljeno je i činjenicom da navodima svjedoka – oštećene nisu povjerovali ni zvanični državni organi, te pokrenuli krivični postupak protiv tužioca, što bi jedino bilo prihvatljivo postupanje nadležnih državnih organa, s obzirom na sadržaj navoda iz iskaza ovog svjedoka, već je naprotiv, protiv nje pokrenut postupak za lažno svjedočenje.

Objavljene neistinite informacije su po svom sadržaju takve da grubo diskvalifikuju tužioca, prvo u sferi službe, aludiranjem na njegovo kriminogeno ponašanje kroz zloupotrebu službe, a zatim intimno, pokazujući ga u svijetlu izopačenih seksualnih naklonosti, pa Sud zaista nalazi da su i ovim tekstom iznijete grube neistine, koje su kao takve morale izazvati duševne bolove kod tužioca i poremetiti njegovu psihičku ravnotežu.

O tome na koji način je tuženi dolazio do informacija koje je objavljivao u spornim tekstovima, naveli su u svojim iskazima saslušani svjedoci, novinari tuženog Snežana Nonković i Dragana Bećirović, ističući da su sve informacije vezano za poznatu aferu "Trafiking" dobijali iz neimenovanih izvora, od ljudi iz CB-a, KBC-a, te iz samih spisa predmeta koji je vođen kod sudije Ane Vuković, a neke su prenosile i iz lista "Arena".

Kako tuženi nije dokazao istinitost informacija koje je na tendeciozan i senzacionalistički način objavio u navedenim tekstovima, to je Sud našao da je takvim natpisima povrijedio čast, ugled i dostojanstvo tužioca. Objavljujući neistinite informacije i tvrdnje za tužioca, degradirajući ga kao ličnost na poslovnom i ličnom planu, putem sredstava informisanja, tuženi je izazvao duševne bolove kod tužioca koji opravdavaju dosuđivanje pravične novčane naknade u smislu odredbe čl. 200 ZOO-a.

Odredbom čl.47 Ustava CG jemči se sloboda izražavanja govorom, pisanom riječju, slikom ili na drugi način, te st.2 istog člana propisano da se ta sloboda može ograničiti samo pravom drugoga na dostojanstvo, ugled i čast, dok se u čl.49 Ustava CG jemči sloboda štampe i drugih vidova javnog obavještanja. Sloboda izražavanja jeste jedan od osnovnih uslova za napredak i razvoj demokratskog društva, međutim, ta sloboda izražavanja i informisanja nije apsolutna. I Evropska Konvencija o ljudskim pravima daje prava državi da se miješa u slobodu javnog informisanja, ali pod uslovima definisanih u čl. 10 st. 2, po kome se sloboda izražavanja može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbjednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, te sprečavanja otkrivanja obavještenja dobijenih u povjerenju ili radi očuvanja autoriteta ili nepristrasnosti sudstva.

Dakle, slučajevi ograničavanja slobode izražavanja, a koje pravo podrazumijeva i poštovanje informacija, moraju biti predviđeni Zakonom, a u konkretnom slučaju Zakon o medijima, (Sl.RCG br.5/02 i 62/02) u čl. 4 st.1 predviđa obavezu medija da prilikom

slobodnog objavljivanja informacija i mišljenja o pojavama, događajima i ličnosti poštuju Ustav, zakon i Etička pravila novinarske profesije, a u čl.20 st.2 predviđena je obaveza medija u slučaju objavljivanja programskog sadržaja kojim se narušava zakonom zaštićeni interes lica, na koje se informacija odnosi, ili kojim se vrijeđa čast ili integritet pojedinca, ili iznose ili prenose neistiniti navodi o njegovom životu, znanju i sposobnostima, pravo na tužbu za naknadu štete protiv autora i osnivača medija.

Valja ukazati da je tačno da je čl.10 Evropske konvencije o ljudskim pravima propisano da svako ima pravo na slobodu izražavanja, da ovo pravo uključuje slobodu posjedovanja slobodnog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice, ali da međutim, sloboda štampe nije apsolutna i neograničena, da se mora obezbjediti pravična ravnoteža između opštih interesa zajednice i interesa pojedinaca, kao i da su granice prihvatljive kritike veće u odnosu na političare nego u odnosu na obične građane, obzirom da se političari neminovno i voljno izlažu javnoj analizi svake izgovorene riječi ili postupka, kako od strane novinara tako i od strane javnosti u cjelini, zbog čega moraju pokazati veći stepen tolerancije u odnosu na obične građane, a kod činjenice da tužilac nije političar, odnosno javna ličnost već policijski službenik, to isti kao privatno lice nije u obavezi da pokazuje veći stepen tolerancije na ovakvo postupanje tužene. U svakom slučaju pravo na slobodu izražavanja ima granice koje se moraju poštovati, uprkos ulozi koju štampa ima u svakoj državi, a naročito kad ravnoteža između opštih interesa i interesa pojedinaca, je narušena kao u ovom slučaju.

Intezitet duševnih bolova Sud je utvrdio iskazom tužioca u svojstvu parnične stranke, i vještačenjem po vještaku neuropsihijatru Stanku Miliću.

Iz iskaza tužioca Sud je utvrdio da je ove tekstove isti doživio kao poruku upućenu na njegovu likvidaciju, koja je bila u kontinuitetu od određenog broja novina, u saradnji sa određenim ljudima iz MUP-a, te da je zbog toga imao strah od prijetnji smrću i probleme vezano za brak. Pojasnio je da potiče iz patrijarhalne porodice, te da je njegova porodica – supruga i dvije mlđb. kćerke, kao i šira porodica sve ovo teško podnijela, a da je tekstove čitao istog dana kada su i objavljivani, pa mu je naročito teško padalo kada je čitao o navodnom "pravljenu papira", jer protiv njega nikada nije pokretan nikakav postupak za zloupotrebu službenog položaja. Takođe mu je jako teško pao i tekst u kome se pominje njegovo ime kao lice koje je gasilo cigarete po polnom organu Moldavke, a i svi ostali tekstovi, što je sve dovelo do njegove degradacije na poslu, a da je u postupku o kome se govori u tekstovima sašlusan samo kao svjedok.

Vještak medicinske struke - neuropsihijatar Stanko Milić je naveo da su članci u novinama ostavili traga na psihičko stanje tužioca, te da je morao da koristi bensedine u toku dana i prije spavanja, a na poslu imao osjećaj stida. Javljale su mu se noćne more sa neprijatnim snovima, a dnevno misli koje su ga podsjećale na traumatizovani događaj te je imao osjećaj straha, a odrazilo se i na psihičko stanje supruge. Što se tiče duševnih bolova zbog povrede ugleda i dostojanstva, smatra da je tužilac u dužem periodu bio izložen stresovima, a da postraumatski stresogeni poremećaj ima fazu akutnog stresnog poremećaja koji je neposredna reakcija na natpise u novinama i drugim medijima, a

kasnije su prisutni potraumatksi stresni poremećaji koji se ispoljavaju sa smetnjama sna i noćnim morama, te osjećajem emocionalne apatije, anksioznosti-neodređenog straha, neurovegetativne nestabilnosti, kompleksa niže vrijednosti i depresije. Mišljenja je, da je duševni bol kod tužioca u vidu žalosti, tuge i potištenosti trajao najmanje 3 mjeseca, a u daljem periodu od 6 mjeseci prisutni su bili simptomi depresije-lične povrede i povrede ugleda porodice, a nakon ovoga duševni bolovi blagog inteziteta odnose se na period od najmanje 3 godine i vezani su za traumatski događaj, poniženje i konstataciju da živi u poznatoj sredini i svakodnevno se suočava sa osobama koje mogu biti pravilno ili nepravilno informisane o prethodnom događaju. Izjašnjavajući se na prigovore pun. tuženog, a naročito na prigovor koji se odnosi na trajanje i itezitet duševnih bolova, vještak je naveo da je trajanje duševnih bolova vezao za period u kom su objavljivani novinski članci i teško je povjerovati da osoba koja svakodnevno iščekuje nešto novo u novinama i na televiziji, nema duševne bolove, pa je bolove jakog inteziteta ograničio na period od 3 mjeseca, stres je bio u kontinuitetu od godinu dana gdje su bolovi bili srednjeg inteziteta, a u periodu od 3 godine, boravkom tužioca u ovoj sredini su dužeg trajanja, ali blagog inteziteta.

Sud je nalaz vještaka cijenio kao stručan i objektivan, i dat u skladu sa pravilima struke, prihvatajući u cjelosti objašnjenje vještaka u pogledu dužine i inteziteta duševnih bolova kod tužioca, imajući pritom u vidu da iako je pun.tuženog, a nakon izjašnjenja vještaka ostao u cjelosti pri iznijetim primjedbama, nije predožio novo vještačenje po drugom vještaku.

Imajući u vidu sadržinu objavljenih neistinitih informacija, te iskaz tužioca, i nalaz i mišljenje vještaka, Sud je došao do utvrđenja da je objavljivanje predmetnih neistinitih informacija, zaista imalo za posledicu nematerijalnu štetu manifestovanu kroz trpljenje duševnih bolova. Iznošenje takvih informacija, i to u kontinuitetu u dužem vremenskom periodu, nije imalo za posledicu ljutnju i neraspoloženje tužioca, koja stanja ne bi opravdavala dosuđivanje naknade nematerijalne štete već je za posledicu imala duševne bolove jakog inteziteta, čiju jačinu i trajanje je vještak u svom nalazu i vremenski opredijelio, i koji opravdavaju dosuđivanje naknade u smislu čl. 200 st.1 ZOO-a. Ovo naročito imajući u vidu da su predmetne informacije nanijele tužiocu mnogo štete na poslu i u porodici, jer je isti oženjen čovjek, otac dvije mladb. djevojčice, te da je to dovelo do profesionalne degradacije tužioca. Prilikom određivanja visine naknade Sud je vodio računa o značaju povrijeđenog dobra i cilju kome ova naknada služi. Povrijeđena lična dobra - čast i ugled su nemjerljivi u novcu, tako da naknada štete nema funkciju kompezacije, već satisfakciju (nije ni naknada, ni kazna, već činidba zadovoljenja). Sud je prilikom određivanja visine naknade imao u vidu i postojeću sudsku praksu kod dosuđivanja naknade nematerijalne štete usled duševnih bolova, zbog naročito teškog invaliditeta ili smrti bliskog lica, pa nalazi da ti duševni bolovi moraju biti mnogo jačeg inteziteta i trajanja od onih koje je tužilac imao usled neistinitih informacija, i nalazi da je adekvatna novčana naknada u konkretnom slučaju iznos od 8.000,00 €, obzirom da su pomenuti novinski tekstovi pisani u kontinuitetu o aferi S.Č., odnosno gotovo svakodnevno, a sporni tekstovi o tužiocu objavljivani u periodu od 03.12.2002.godine do 15.03.2003.godine. Dakle, sud smatra da je ovakvim postupanjem tuženog tužilac trpio duševne bolove zbog iznošenih kleveta i uvreda o njemu, koji su trajali tokom svih tih

mjeseci (puna 4 mjeseca), što po mišljenju suda opravdava dosuđenje nakanade u iznosu od 8.000,00 €, u kom dijelu je sud usvojio tužbeni zahtjev, te obavezao tuženog kao osnivača da štetu u predmetnom iznosu nadoknadi tužiocu. Pritom je po mišljenju ovog suda bez značaja to što je tuženi zaista prenosio izjave koje je oštećena modlavaska državljanka S.Č. iznosila tokom istražnog postupka, obzirom da se radi o informacijama tj. izjavama koje su pribavljene na nedozvoljen način, a kako je to sud već naprijed obrazložio, a svakako se ne može smatrati da je objavljivanje takvih informacija bilo u svrhu bilo kojeg od legitimnih ciljeva propisanih u čl. 21 st. 1 Zakona o medijima, a takođe se po mišljenju suda ne radi ni o informacijama za koje je postojao opravdani interes javnosti da bude upoznata sa istim.

Prilikom određivanja visine dosuđenog novčanog iznosa, na ime naknade nematerijalne štete, Sud je imao u vidu i to da se u tekstovima koji su objavljenim u dnevnom listu "Dan" - dana 07.12.2002. godine, 08.12.2002 i 09.12.2002. godine, ne radi o informacijama kojim se na bilo koji način vrijeđa čast, ugled i dostojanstvo tužioca. Ovo iz razloga jer je tekstom objavljenim dana 7.2.2002. godine, samo dat demanti trećeg lica - vlasnika striptiz bara na tekst objavljen 6.12.2002. godine, pa pominjanje imena tužioca u tom tekstu nije moglo imati negativne posledice na tužioca. Što se tiče teksta objavljenog 8.12.2002. godine pod naslovom "Zbog straha od ubistva Moldavka odbila da ostane u Kliničkom Centru" i u antrifileu pod nastlovom "Iskaz sudiji dala i jedna žena", navodi se da je prema nezvaničnim saznanjima u podgoričkom Osnovnom sudu, saslušan i visoki funkcioner CB Podgorica Ekan Š. Jasavić, inače brat privedenog Ekrema Jasavića, pa sud nalazi da se u konkretnom slučaju ne radi o tendencioznom tekstu koji otvara prostor za zaključivanje u kom svojstvu su tužioca saslušavali. Ovim tekstom tuženi je objavio istinitu informaciju, a to je da je tužilac zaista dao svoju izjavu kao svjedok, pred istražnim sudijom u postupku Moldavke S.Č, a što je Sud utvrdio uvidom u spise predmeta K.br. 02/5585. Sam termin koji je upotrijebljen u tekstu "saslušanje" upravo se odnosi na svjedoke, a za okrivljene je termin "ispitivanje", a i u ostatku teksta pominjanje brata tužioca "kao privedenog" ne može izazvati bilo kakve dileme kod tužioca, i eventualne nedoumice, u kom svojstvu je tužilac davao iskaz pred Sudom.

Takođe ni sledeći tekst objavljen 09.12.2002. godine, po mišljenju suda, nema takvu sadržinu koja bi za posledicu imala povredu časti i ugleda tužioca. Radi se o tekstu pod naslovom "Sinoć saslušana i jedna žena" u kome se navodi da je u Osnovnom sudu u Podgorici, nastavljeno saslušanje ne malog broja svjedoka, te da su prekjuče pričali i trojica muškaraca među kojima i Ekan Jasavić, inspektor MUP-a, brat uhapšenog Ekrema Jasavića. Takođe se navodi i da su braća Jasavići u kumovskim vezama sa jednim članom nacionalnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, i drugari iz studenskih dana. Ovim tekstom se ne navode bilo kakvi pogrdni ili uvredljivi komentari za tužioca, već samo informacija da je isti saslušan kao svjedok, a što je istinita informacija.

Na dosuđeni iznos naknade nematerijalne štete, tužiocu pripada pravo na odgovarajuću zateznu kamatu u skladu sa zakonom, od dana presuđenja pa do konačne isplate.

Sud je takođe usvojio tužbeni zahtjev tužioca u dijelu kojim je obavezao tuženog da o svom trošku objavi ovu presudu u dnevnom listu "Dan" imajući u vidu čl. 199 ZOO-a koji

propisuje, da u slučaju povrede prava ličnosti, može se narediti objavljivanje presude, odnosno ispravke, ili narediti da štetnik povuče izjavu kojom je učinjena povreda.

Sud je tužbeni zahtjev mimo dosuđenog u stavu I izreke presude, a za iznos od još 12.000,00 eura, odbio kao neosnovan i previsoko postavljen, a imajući u vidu sve naprijed izloženo, te razloge kojima se sud rukovodio prilikom dosuđenja tražene naknade nematerijalne štete.

Tužilac je djelimično uspio u sporu, pa tuženi ima obavezu da mu troškove postupka naknadi, srazmjerno uspjehu u sporu. Troškovi postupka se odnose na sastav tužbe u iznosu od 150,00 €, sastava dva obrazložena podneska u iznosu od 150,00 €, odnosno ukupno 300,00 €, pristupa na 9 održanih ročišta u iznosu od po 150,00 €, odnosno ukupno 1.350,00 €, pristup na jednom odloženom ročištu u iznosu od 75,00 €, pa kako je tužilac uspio u sporu u porcnetu od 40 % tuženi ima obavezu da mu naknadi troškove u iznosu od 750,00 € koji troškovi sa troškovima vještačenja u iznosu od 70,00 €, troškovima takse na tužbu u iznosu od 10,00 €, te troškovima takse na odluku suda u iznosu od 260,00 €, čine ukupno dosuđeni iznos troškova od 1.090,00 €. Troškovi su odmjereni shodno važećem AT-u, a dosuđeni iznos shodno odredbi čl. 152 i 161 ZPP-a.

OSNOVNI SUD U PODGORICI
Dana, 04.06.2010. godine

- DN-a: Primjerak presude dostaviti:
- Punomoćniku tužioca,
  - Punomoćniku tuženog.

SUDIJA
Snežana Vukčević
Snežana Vukčević

Postupljeno dana 10.06.2010g
Radnik suda *[Signature]*

[Handwritten notes]